

Vlastný materiál

Návrh účasti delegácie Slovenskej republiky na 29. konferencii zmluvných strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy, 19. konferencii zmluvných strán Kjótskeho protokolu a 6. konferencii strán slúžiacej ako stretnutie strán Parížskej dohody, Baku, Azerbajdžan, 11. – 22. november 2024

Základným medzinárodnoprávnym nástrojom pre hľadanie globálnych riešení pre problematiku zmeny klímy je Rámcový dohovor Organizácie spojených národov o zmene klímy (ďalej len „Dohovor“), Kjótsky protokol k Dohovoru (ďalej len „KP“) a Parížska dohoda (ďalej len „PA“).

Rámcový dohovor Organizácie spojených národov o zmene klímy, Kjótsky protokol, Dodatok z Dauhy

Dohovor bol prijatý v roku 1992 v Rio de Janeiro. Pre neurčitosť záväzkov Dohovoru a rozdelenie krajín na rozvinuté a rozvojové bol v roku 1997 prijatý KP ako vykonávací protokol k tomuto Dohovoru. KP po prvý raz stanovil povinnosť pre rozvinuté krajiny znížiť počas záväzného obdobia rokov 2008 až 2012 agregované antropogénne emisie skleníkových plynov najmenej o 5 % v porovnaní s rokom 1990. V roku 2012 sa v Dauhe prijal dodatok ku KP. Zmluvné strany sa zaviazali v období rokov 2013 až 2020 znížiť svoje celkové emisie takýchto plynov najmenej o 18 % pod úroveň emisií v roku 1990, EÚ prijala záväzok zníženia svojich emisií o 20 %.

Parížska dohoda

Záväzky podľa dodatku z Dauhy sa však týkali iba vyspelých krajín, aj to nie všetkých (nepripojili sa napr. Japonsko, Rusko, Nový Zéland, Kanada ani USA) a pokrývali len necelých 15 % svetových emisií. Z toho dôvodu sa svetové spoločenstvo usilovalo o novú globálnu dohodu, ktorá by znamenala širšie zapojenie krajín tak, aby sa k redukčným záväzkom popri rozvinutých krajinách pripojili aj dynamicky rastúce rozvojové krajiny ako napr. Čína, India, Brazília, Južná Afrika a ďalšie.

Po niekoľkoročných náročných medzinárodných vyjednávaniach sa dňa 12. decembra 2015 na plenárnom zasadnutí konferencie zmluvných strán Dohovoru v Paríži podarilo prijať globálnu dohodu o zmene klímy – PA. Táto vstúpila do platnosti dňa 4. novembra 2016.

Cieľom tejto globálnej dohody o zmene klímy je obmedziť rast globálnej teploty do konca storočia o maximálne 2 stupne Celzia a podľa možnosti významne pod túto hodnotu, len o 1,5 stupňa Celzia v porovnaní s predindustriálnym obdobím. V druhej polovici 21. storočia by sa mala dosiahnuť uhlíková neutralita, t. j. vypustiť len toľko emisií skleníkových plynov, koľko ekosystémy dokážu zachytiť.

PA je prelomová najmä v troch dôležitých aspektoch:

- prvýkrát ustanovuje redukčné záväzky a povinnosti nielen pre rozvinuté krajiny, ako to bolo doteraz ustanovené v KP, ale pre všetky zmluvné strany PA;
- prvýkrát sa dôslednejšie venuje aj adaptácii na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy a zavádza povinnosť aktívne sa pripravovať na tieto dôsledky, sledovať a hodnotiť dôsledky a budovať a posilňovať odolnosť ekosystémov a sociálnych a ekonomických systémov;
- povinnosť sledovať emisie skleníkových plynov a informovať o ich množstve sa vzťahuje tiež na všetky krajiny, nielen na rozvinuté, ako to bolo doteraz.

Konferencia zmluvných strán Dohovoru (označovaná ako COP), konferencia zmluvných strán KP (označovaná ako CMP) a konferencia strán slúžiaca ako stretnutie strán Parížskej dohody (označovaná ako CMA) sú najvyššími rozhodovacími orgánmi Dohovoru, KP a PA. Jednou z najdôležitejších úloh, ktoré plnia, je posudzovanie a konečné prijímanie rozhodnutí na plnenie cieľov a záväzkov krajín podľa Dohovoru, KP a PA. Tieto zasadnutia sa zvyknú spoločne označovať ako COP s príslušným poradovým číslom.

COP28 v Dubaji v Spojených arabských emirátoch

V dňoch 30. novembra 2023 až 13. decembra 2023 v Dubaji v Spojených arabských emirátoch prebiehali súbežne 28. konferencia zmluvných strán Dohovoru, 18. zasadnutie zmluvných strán KP, 59. zasadnutie podporného orgánu Dohovoru pre vedecké a technologické poradenstvo, 59. zasadnutie podporného orgánu Dohovoru pre implementáciu a 5. zasadnutie Konferencie strán slúžiacej ako stretnutie strán PA. Tieto zasadnutia sa súhrne označujú ako COP28.

Na COP28 prijali štáty 47 rozhodnutí a tri rezolúcie k množstvu oblastí globálnej klimateckej politiky. Osem najdôležitejších označilo predsedníctvo, Spojené arabské emiráty, ako Konsenzus zo Spojených arabských emirátov. Za hlavný záver konferencie sa však považuje rozhodnutie k pvému Globálnemu hodnoteniu plnenia Parížskej dohody. Toto rozhodnutie hovorí o potrebe hlbokého, rýchleho a trvalého zníženia emisií skleníkových plynov v súlade s trajektóriami vedúcimi k neprekročeniu globálneho oteplenia o 1,5 stupňa Celzia do konca tohto storočia. V rozhodnutí sa štáty vyzývajú, aby zabezpečili, že ich ďalšie tzv. národne určené príspevky budú obsahovať ambiciózne ciele znižovania emisií v rámci celej ekonomiky a pokrývať všetky skleníkové plyny, sektory a kategórie a budú v súlade s obmedzením globálneho otepľovania na 1,5 stupňa Celzia.

Ďalšími kľúčovými témami rokovaní boli nový fond pre straty a škody, rámec pre implementáciu globálneho cieľa pre adaptáciu, mitigačný pracovný program, pracovný program pre spravodlivú transformáciu a záležitosti súvisiace s článkom 2 ods. 1 písm. c)

Parížskej dohody o zosúladiení finančných tokov s nízkouhlíkovým rozvojom odolným voči zmene klímy.

Dňa 21. februára 2024 vzala vláda SR na vedomie informatívny materiál o výsledkoch COP28¹.

COP29 v Baku v Azerbajdžane

Cieľom predsedníckej krajiny COP29, ktorou je Azerbajdžan, je podporiť inkluzívnosť procesu a jeho výsledkov a podnietiť ambicióznosť a akcieschopnosť. Na zreteli bude mať najmä teplotný cieľ stanovený v Parížskej dohode.

Na zasadnutí podporných orgánov Dohovoru v Nemecku v júni 2024 sa nepodarilo dosiahnuť zásadný pokrok v jednotlivých bodoch agendy, preto možno očakávať náročné a intenzívne rokovania počas COP29 a predpokladať nájdenie konsenzu až v záverečných hodinách konferencie. Otvorené body agendy sa týkajú komplexných a dôležitých tém, najmä stanovenie nového kolektívneho kvantifikovaného cieľa pre klimatické financovanie, ktorý nahradí súčasný záväzok rozvinutých krajín prispievať tým rozvojovým 100 miliárd amerických dolárov ročne na klimatické opatrenia. Spomedzi ďalších tém možno zmieniť indikátory pre globálny cieľ pre adaptáciu na zmenu klímy, článok 6 PA a fungovanie uhlíkových trhov, zvýšenie transparentnosti, mitigačný pracovný program či prípravu nových národne určených príspevkov. Predsedníctvo COP29 má tak neľahkú úlohu priviesť strany ku konsenzu a neohroziť ich vzájomnú dôveru.

Pozícia EÚ

EÚ pripravuje svoju rámcovú pozíciu vo forme Záverov Rady ministrov životného prostredia ku COP29. Možno predpokladať, že návrh Záverov Rady bude založený na výsledkoch COP28 a posledného zasadnutia podporných orgánov Dohovoru a bude zdôrazňovať mimoriadnu naliehavosť posilniť globálnu reakciu na riešenie klimatickej núdze. Závery Rady ministrov životného prostredia ku COP29 by mali byť schválené na zasadnutí Rady na jeseň 2024.

Účasť delegácie SR na COP29

Úvodnou časťou konferencie bude aj summit svetových lídrov (12. – 13. novembra 2024), ktorého sa zúčastní prezident SR Peter Pellegrini ako vedúci delegácie SR. Navrhuje sa, aby v zhode s postupom pri schvaľovaní delegácie SR na COP28 v Spojených arabských emirátoch, boli zástupcami vedúceho delegácie SR podpredseda vlády a minister životného prostredia SR a mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec v Azerbajdžane. Delegáciu budú tvoriť najmä experti na zmenu klímy, predovšetkým z MŽP SR, SHMÚ a SAŽP, ale aj z MF

¹ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/29275/1>

SR. Členov svojej delegácie, prípadne svojich ďalších zástupcov si určí vedúci delegácie SR. Ostatných členov delegácie SR, prípadne ďalších zástupcov vedúceho delegácie SR určí podpredseda vlády a minister životného prostredia SR. Účasť slovenských podnikateľov určí ministerka hospodárstva SR.

Smernica pre postup delegácie SR počas COP29

- Delegácia SR bude na rokovaní postupovať v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, so záujmami zahraničnej politiky SR a bude rešpektovať záväzky SR vyplývajúce z medzinárodného práva a medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná.
- Pozícia SR pre rokovania na COP29 bude vychádzať zo Záverov Rady ministrov životného prostredia EÚ, ktoré budú prijaté na jeseň 2024 a nebude sa v zásadných otázkach od nej líšiť.
- Svoju národnú pozíciu bude SR presadzovať v rámci každodenných ranných koordinačných stretnutí vo formáte Pracovnej skupiny Rady EÚ pre medzinárodné environmentálne otázky.
- SR sa počas pracovných rokovaní bude usilovať doriešiť otvorené technické otázky a v rámci ministerských rokovaní na najvyššej úrovni uzavrieť otvorené politické témy.